



MAGYAR MERKUR

I 789-dik éftendőben.

A' Róm. Csász. és Apost. Kir. Fels. különös engedelm'vel

Szombaton Sz. Jakab-havának 4 Napján.

H o l m i.

Ha azok a' hírek meg-bizonyosodnak, mellyek a' Slavoniai seregektől jöttek mi hozzánk; hozzá fogott tehát Laudon a' hadi munkához, és mind váraikban, mind pedig a' síkon szorongatja a' Törököket, a' kik nem tudják merre forduljanak a' tűznek és lángnak óltására, melly Berbirt pufztítja és nem fokára Bányalukát és emészteni fogja. Slavoniából írott levelek arról tudósítanak, hogy a' közelebb múlt hónapnak 22 dikén kezdette a' fő Vezér Berbirt ostromolni, és a' futó hírek szerént 24 dikén meg-is vette.

Ugy látszik, hogy a' Törökök az idén-is Bánátot akarják pufztítani, és dühöfségeket abban elkövetni: mert az való, hogy egész Suppanekig jöttek már seregeik. De meg-se gondolják, hogy a' mi

E E E

ha.

hadaink ki fognak térni előttök , és valamint tavaly , hátrálással bellyebb tsalogatni őket ; szép tartományunkat oda engedvén kegyetlen pufztitáfaiknak . A' mint a' híre el - futott a' Fehjér Templomi táborunkba , hogy a' Törökök Suppaneknél bé-rohantak ; 26-dikán azonnal Eszterházi Antal és Károlyi Gyalog Regementek 4 Divizio Vurmzer Húfzárokkal ki-indítottak Moldava felé , a' kiket a' G. M. Urffel Hertzeg vezérel . A' Karansebesi táborból is külömbféle Regementek Mihálydi felé küldettettek . Kéntelenek lesznek tehát a' Törökök vagy meg-ütközni ezen feregekkel , vagy pedig , a' melly tanátsofsabb , fel-hagyni szándékjokban , és más felé fordítani fegyverjeket . Azomban mindazok a' helyek , a' hol a' Törököknek bétsapáfaiktól tarthatnánk , derekason meg-erősítettnek . Az Ujpalánkai sántz valamelly várhoz hasonlít , és mostan fok eleség - is hordatik belé . Kevés napok előtt 10 lovas Törökök nyargaltak-fel arra a' hegyre , melly Ujpalánkának által ellenébe fekszik , a' hol ide 's tova nyargalván , békével megint vízfza-térének . — Juniusnak 22 dikén mondták-le a' Törökök a' fegyver-szünetről ; mellyet az Orsovai Bafa a' Suppaneknél álló Rudetzky Kapitánynak olly intéssel adott tudtára , hogy a' Suppaneki völgnél tovább ne botsássa embereit , mert másként tüzet adatna reájok . — Svinitzában a' mi szabad feregbéli embereinkre lövöldözött az ellenség , melly történetnél Stanilovits Kapitányt agyon lötte .

A' vég - vidékről *Fekete Patakról* küldött levelek jeles Dámáról tésznek emlékezetet , a' ki a' betegségben sinlődő katonáinknak minden módon könnyebbíti forfokat ; ez pedig a' *Pejatsévits Gróf* - Aszfzony ezen nevezetü Obersternek hitves tárja , a' ki az első Báni Regementnek elégséges példajat adja nemes szívének .

nek. Az ezen Regimentbéli betegéknek annyira gondját viseli, hogy mindennap riskását, favanyu répát, egyéb zöldséget, bort 's több a' f. nyujtat, sokszor maga-is meg-látogatja azokat, és tulajdon kezével ofztogatja az eledelt. Ezt mind ingyen tselekszti, és minden fáradságát és alkalmatlanságát gyönyörüségének tartja. E' nem tsekélység egy Dámatól, és ez az a' mellyet meg-betsül a' köz ember, és a' mellyen leg-inkáb meg-illetődik. Onnét vagy az, hogy az egész sereg olly igen hű annak hitves társához, az ő Óbersteréhez. Az előbb említett Óberster Ur tavál és az idén-is sok jótéteményekkel kötelezte-le az ő katonáit, némellykor 10, 12 ökröt vágatván nekik és borral jól tartván őket. Bizvást reménylheti az Óberster Ur, hogy akármelly alkalmatofságnál jól fogja magát viselni az ő hű Regimentje.

Az esméretes Dubitzai fiatal Bég Juniusnak 18-dikán Zágrábon által Károlyvárra ment, a' hol szabad lábra állittatik. — A' Skutari Basa azt jelentette légyen Vukásovits Fő Hadnagy Urnak, hogy, mivel ő nem jött látogatására, kevés idő múlva maga megfogná tisztelni látogatásával. A' Fő Hadnagy Urnak, a' ki az ő szabad seregével a' Szerpi vég-vidéket őrizi, veszedelmes ütközetre kell készülnie, mivelhogy a' kémek'beszédje szerént Grahovonál nagy Török sereg gyülekszik - öszve. A' Likkai vég-vidékek tehát megint fel-fognak zendítettetni. — Ezen szabad seregnek száma nem régenten 100 rabokkal és 39 Montenegritákkal szaporodott-meg. — A' rabságbul megszökött Likkai katona azt beszéli, hogy a' Boszniai Törökök mind untalan a' hegyre-mászásban gyakorolják lovaikat, és valamit az abrak közzé elegyitenek, melly a' lovaknak szédülését el-űzi. — A' Sabatzi őrizetűnknek azt a' hirt hozták a' kémek, hogy a' nem régen-

ten Sabáztból Zvornikra szökött a Császári pattantyúfoknak vezérlése alatt nagy csoport Törökök gyűlnek-össze olly véggel, hogy Sabáztot vízfőz-vegyék. A mostani őrizet ebben a várban 7 kompániákból áll.

Az új Szultán egészben a Konstantinápolyi népnek szája-innye szerént való, a ki mindenben a rendkívül való dolgokat kedvelli. A megholt Török Császár biztosságainak egymásután fejeket veteti; de csak a gazdagabbaknak. Hogy nem csak a dühösséggel és ordítással, mellyel a Törökök ütközetre kelnek, hanem más móddal is rettenésék a Németeket, megparantsolta a Szultán, hogy a Török katonák ezután tetétől fogva talpig fekete ruhába öltöztessenek.

Lengyel ország. A Generális Potoki Gróf következő tudósítást küldött a Rendeknek: Repnin Fejedelem azt írta volna Jászyból Máj. 18-dikán, hogy egynehány napok múlva közel 2000 Török foglyok mennének erős őrizet alatt Jámpolon által és tovább Lengyel országon keresztül, és kérné, hogy ezen transportot mindennel, a mi szükséges volna, könnyebbitse; de a mellyre Potoki Gróf azt felelte légyen, hogy a hadi kommissiótól vett parantsolat szerént minden idegen seregeket tartoztassa attól, hogy a Lengyel tartományokba béna lépjenek. — Minekutánna tovább megint a tudósítás érkezett volna, hogy egy Orofz sereg 700 Török rabokkal Lengyel országon által fogna menni, az ország marsallja a Rendeknek nevében jelentette: Mivel ezen által-költözések ellenkeznének a felséges Orofz Császár-Afzszonynak szándékával és jelentésével; a hadi kommissio ki-botsátotta tehát a szükséges parantsolatokat, hogy ezen által-költözések meggátoltassanak. Mindazáltal ha ezen foglyok a szabad Lengyel országba, mellynek semmi közze nintsen a mostani háborúhoz, erő-

erővel béhozattatnának, olyanoknak fognának tehát tekintetni, a' kik a' szabad Közönségnek tartományjában nem fognának mint ellenségek tartatni, hanem szabadon elbotsáttatni; mivel Lengyel ország tökéletes békefésben él a' fényes Portával, és azzal szövetséget tart.

Ö Felsége atyai gondviselebsül az ifjuságnak helyes nevelésére és az oktatásnak mind inkább való elterjesztésére, melly a' Hazának főképpen javára szolgál, jónak ítélte lenni, az ezen országbeli közönséges regulázott felsőbbeket szint úgy, valamint a' gymnásiumi iskola-tartásokat mind helyeikre, mind fizetésekre nézve, melly a' mellettek dolgozó férfiakat illeti, a' mint a' mostani időbeli környül-állások megkívánják, a' hol több szerzetbeli klástromoknak eltöröltetése után a' rájuk bízva volt gymnásiumoknak tartása, és a' Tanítóknak és Local-Direktoroknak rendeltetése egészen a' közönséges fundusnak terhére válik, regulázni és ekképpen meghatározni; — 1) Az Univerzitás Pesten, azután az 5 Akademiák Pofonban, Kafsán, Pétsen, Nagy Váradon és Zágrábon továbbá is az eddig volt Situációjokban és fennálló fizeté-sztemájokban megmaradjanak. — 1) A' fő Gymnásiumok az Akademiáknak 5 helyeiken és Budának K. fő városában eddig való fizetésnek állapotjában meghatározotfsanak. Ellenben a' Nagy-szombati, Győri, Besztertzei és Ungvári oskolák, mellyek eddig fő gymnásiumoknak nevét viselték e. m. folyó esztendőben 1 Septembertől fogva, kathegoriába, ugyan azon rendbe, és ezen parantsolatnak 5dik tzikkelyében meghatározott fizetésnek rendébe lépnek, mellyben a' gymnásiumok nem különböznek a' fő gymnásiumoktól; mindazáltal ezen négy gymnásiumoknak Local-Direktorai és Tanítói azon fizetést, mellyet a' fő gymnásiumok-

moknak Systemája fzerént eddig vontak, ezután - is *ad personam* meg-nyerjék. — 5) A' három gramatica-klassisbéli gymnasiumok, vagy az úgy nevezett pedagógiumok tsak régenten, midőn még a' minden tisztségekben szokásban volt Deák nyelvnek tanulását könnyebbíteni akarták, hoztak hafzont, mostan pedig minthogy minden gymnasiumokban egy tziel vettetett fundamentomul, tudniillik felsőbb tudományokra való készülések, arra a' végre nem szolgálhatnak. E' fzerint a' Körmöztzi, Rozenbergi, Zsilini, Miskóltzi, Debretzeni, Nagy Bányai, Keszthelyi, Szombathelyi, Jászberényi, annakutánna a' Tokayról Sátoralla Ujhelyre és a' Trézsia váráról Uj Vidékre vitetendő Pedagógiumok is már a' jövő oskolai esztendőre rendes Gymnasiumoknak formájára 3 Gramatika-Klassifikorra két humanista oskolákkal, fognak meg-változtattatni. 4) Az illyetén rendes Gymnasiumok jövendőben következő helyeken fognak lenni, és pedig a' *Pofonyi-tudomány-környéken*: Nagy Szombatban, Besztertzén, Ketskeméten, Kalotsán, Nyitrán, Pesten, Privitzen, Selymetzen, Trentsinben, Vátzon, Rosenbergen, Körmöztzön, Zsilinen és Esztergomban; a' *Kassaiban*: Egren, Lótsén, Pudlinban, Rósnýón, Ungváron, Sátoralla-Ujhelyen, Jász Berényben, Zebenben és Miskóltzon; a' *Pétsiben* Győrött, Sz. Fehjérváron, Veszprimben, Kanisán, Keszthelyen, Kőszegen, Szombathelyen, Sopronban, Uj-Vidékben, Tatán és Komáromban: a' *Nagy Váradiban* Aradon, Nagy Károlyban, Szegeden, Szigeten, Tömösváron, Debretzenben, és Nagy Bányán, a' *Zágrádban*: Varasdinban, Pofegán, Eszéken és Fiumén. — A' Sátoralla-Ujhelyi Gymnasiumnak tanítására a' Piáristák oda által-mennek Tokayrul és Temesvárra a' Piáristák Sz. Annáruul. E-hez képest a' következő 17 $\frac{82}{90}$ oskola-esztendőben

egézy-

egézfzzen meg-fzűnnek a' Pédagogiumok Sz. Györgyön Pofon - az Óvári Győr-Mofon Vármegyében a' tsekély távol-létek miatt a' közel lévő Gymnáfiumoktól, és a' Mofonban és Sz. Györgyön tanulóknak kevés száma miatt, valamint hogy a' Piáristáknak jobb tartások kedvéért más klastromokban, valamiként a' Piáristáktól tartatott Gymnáfium Sz. Annán Arad Vármegyében, és a' Tokayi Pédagogium Zemplin Vármegyében. Hafonlóképpen mivel Gyöngyöfön kevés számú tanulók vagynak, az ottan lévő Pédagogium a' jövendő oskola - eftendőre meg - fzűnjék, mindazáltal idővel, ha a' környül-állások meg - kívánnák, ismét helyre állittafsék. Eperjefen a' következő iskolai eftendőre az oda való gymnáfium el-töröltetik; mindazáltal nem más okbul, hanem mivel Sáros Vármegyének fő helye, az Al-Törvényfzéknek a' Diftriktualis Táblának ülése vagon ottan. Mihelyt az alkalmatofság elő-adándja magát, és az oskola-fundusnak erei megengedik azon oskola megint helyre állittafsék.

Hadi történetek. A' Horváth és Tót országi seregeknek Generálifsa, a' fő Vezér *Laudon B.* jelenti Ó Gradiskából, Juniusnak 24dikén, hogy a' *Berbirnek* (*Török Gradiskának*) ostromlására rendelt seregek 20dikán Ó *Gradiskánál* táborba-fzállottak, és a' Generális *Ruvroa B.* azonnal rendbe szedte az ostromló ágyukat. Ehez képeft Jun. 24dikén fzándékozott a' Fő Vezér a' *Száván* által - menni és az ostromhoz fogni. — De mivel 22dikén minden felől olly hírek jöttek, hogy az ellenség mindent meg-visgált, és alig ha nem a' *Verbaska* folyovizénél fzándékozik tábor verni; az ellenségnek meg-elözésére a' 22 és 23dik között való éjtfzakán hidat verettetett a' F. V. mellynek eleibe sántzot rakatott. — 23dikán hajnalban *Ruvroa B.* Ó *Gradiskából* hathatófan löveté *Berbirt*, hogy

a' munkásaink annál bátorságosabban dolgozhassanak: — Dél után 7 órakor 7 divíziók és a' Gradiskai és Brodi Regimentnek vadászszai 8 ágyukkal a' Száva ától fogva egészen a' Verbaskáig való lineát, és Verbaskának bal partját a' Barranak szájától a' Száváig elállították. Annakutánna ugyan oda 4000 munkások a' Regimentektől, és 370 falusiak küldetettek, a' kikből 2000-en két Batalljonoknak őrizete alatt a' sántznak rakására és 4 redutoknak (olly sántzoknak, a' melyekről a' lineákat ágyúval érhetni) vetésére rendeltettek, 1050 pedig a' divíziónak és 4 ágyúknak oltalma alatt a' Verbaskának bal partján a' földet hányták-fel, és végtére 50 emberek a' Szávanak bal partján léptsöket tñáltak. — Ugyan akkor a' Sindler Generálisnak serege a' felső Városból az alsó Városba ment. Ezen seregből 800 munkások vetettek, a' kik a' várnak külső sántzaitól fogva a' Száva' bal partjának hosszában az alsó Városig terjedő ágyúzó sántzig (batteriáig) futó árkot ástak. — Mind ezen munka, mind a' fellyebb említett, a' Klebek Generális seregének oltalma alatt, 23dikán éjtszakan ment véghez. — 24dikén dél után a' Klebek Generálisnak serege a' Brentano Generális seregével váltattott-fel, és az elkezdet munkának végezésére 2000 emberek vetettek a' Regimentektől, és 5000 falusiak. És midőn dél után 4 óra fél órakor a' Verbaskan hid verettetett volna, amazok közzül 400 emberek a' túlsó híd-sántznak készítésére rendeltettek, az 500 falusi munkások pedig csak egyet mást hordottak az építőknek. — Sindler Generális seregénél azomban 470 munkások az ágyúzó sántzokon dolgoztanak. Egy nap sem mult, hogy az ellenség az erősből ne tüzellett volna embereinkre; de olly kevés foganattal, hogy 14dikére estvélyig csak 2 katonák és 2 munkások ölettetek meg ugyan annyin kaptak sebet.

A' Fehjér Templomi táborból Jun. 25dikén. Mjött a' parantsolat, hogy Vurmzer Húszár Regimentjétől 4 divíziók, valamint 3 Granadér Batalljonok hól nap hajnalkor meg-induljanak, és az Almás feié léptessenek. Ezen mozdulásnak okát még nem tudjuk de közönségesen mondják, hogy Török Orsována mennek a' seregek; mellyről annak idején bővebb tudósítást fogok adni.